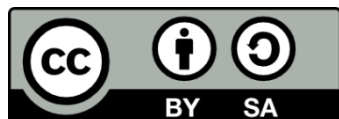

Π 2107 – Ειδική Αγωγή και αποτελεσματική διδασκαλία

Ενότητα 6.2: ΔΕΠ – Υ. Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής –
Υπερκινητικότητα.

Σουζάνα Παντελιάδου
Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ορισμός

- **Νευροβιολογική** διαταραχή της συμπεριφοράς με

Αδυναμία συγκέντρωσης,

Υπερκινητικότητα,

Παρορμητικότητα.

ADHD: Attention Deficit / Hyperactivity Disorder.

Διαγνωστικά κριτήρια κατά DSM-IV

A
B
Γ
Δ
E

A. Είτε το 1 είτε το 2:

- **1.** Έξι ή περισσότερα συμπτώματα έλλειψης προσοχής, που εμμένουν για τουλάχιστον 6 μήνες, σε βαθμό που συνεπάγεται δυσκολία προσαρμογής και δεν συμβαδίζει με το στάδιο ανάπτυξης.
- **2.** Έξι ή περισσότερα συμπτώματα υπερκινητικότητας-παρόρμησης, που εμμένουν για τουλάχιστον 6 μήνες σε βαθμό που συνεπάγεται δυσκολία προσαρμογής και δεν συμβαδίζει με το στάδιο ανάπτυξης.

Έλλειψη προσοχής (Α 1) 1/2

- α. συχνά δε μπορεί να προσηλωθεί σε λεπτομέρειες ή κάνει λάθη απροσεξίας στο σχολείο, την εργασία ή σε άλλες δραστηριότητες.
- β. συχνά δυσκολεύεται να διατηρήσει την προσοχή του σε εργασίες ή δραστηριότητες παιχνιδιού.
- γ. συχνά δεν ακούει όταν του απευθύνουν το λόγο.
- δ. συχνά δεν ακολουθεί μέχρι τέλους οδηγίες και δεν ολοκληρώνει τις σχολικές εργασίες, τις δουλειές του σπιτιού ή τα καθήκοντα του στο χώρο εργασίας (όχι λόγω συμπεριφοράς εναντίωσης ή αδυναμίας να κατανοήσει οδηγίες).
- ε. συχνά δυσκολεύεται να οργανώσει τις εργασίες και δραστηριότητές του.

Έλλειψη προσοχής (Α 1) 2/2

- στ. συχνά αποφεύγει, αποστρέφεται ή είναι απρόθυμο να ασχοληθεί με εργασίες που απαιτούν διαρκή προσήλωση (όπως η σχολική ή η κατ' οίκον εργασία).
- ζ. συχνά χάνει αντικείμενα απαραίτητα για τις εργασίες ή δραστηριότητές του (π.χ. παιχνίδια, σχολικές εργασίες, μολύβια, βιβλία ή εργαλεία).
- η. αποσπάται συχνά από άσχετα εξωτερικά ερεθίσματα.
- θ. ξεχνάει συχνά κατά τη διάρκεια των καθημερινών δραστηριοτήτων.

Υπερκινητικότητα (Α 2)

- α. κάνει συχνές νευρικές κινήσεις των χεριών ή ποδιών, ή στριφογυρίζει στο κάθισμα.
- β. συχνά σηκώνεται από τη θέση του/της στην τάξη ή σε άλλες περιπτώσεις όπου πρέπει να παραμείνει καθιστός/ή.
- γ. συχνά τρέχει ή σκαρφαλώνει υπερβολικά σε περιστάσεις όπου δεν αρμόζει κάτι τέτοιο.
- δ. συχνά δυσκολεύεται να παίξει ή να ασχοληθεί ήσυχα με άλλες δραστηριότητες.
- ε. είναι συχνά «σε κίνηση» ή ενεργεί «σαν να έχει μοτεράκι».
- στ. συχνά φλυαρεί υπερβολικά.

Παρορμητικότητα (Α 2)

- ζ. συχνά ξεστομίζει απαντήσεις πριν καν τελειώσει η ερώτηση.
- η. συχνά δυσκολεύεται να περιμένει τη σειρά του.
- θ. συχνά διακόπτει τους άλλους ή παρεμβαίνει (π.χ. ανακατεύεται σε συζητήσεις ή παρεμβαίνει σε παιχνίδια).

Διαγνωστικά κριτήρια κατά DSM-IV

- Β.** Ορισμένα συμπτώματα υπερκινητικότητας-παρόρμησης ή ελλειμματικής προσοχής που προκαλούν δυσλειτουργία ήταν παρόντα πριν την ηλικία των 7 ετών.
- Γ.** Κάποια δυσλειτουργία οφειλόμενη στα συμπτώματα υφίσταται σε δύο ή περισσότερα περιβάλλοντα (π.χ. στο σχολείο ή την εργασία και στο σπίτι).
- Δ.** Πρέπει να υπάρχουν σαφείς ενδείξεις κλινικά σημαντικής διαταραχής της κοινωνικής, ακαδημαϊκής ή επαγγελματικής λειτουργικότητας.
- Ε.** Τα συμπτώματα δεν εκδηλώνονται στο πλαίσιο κάποιας Διάχυτης Διαταραχής της Ανάπτυξης, Σχιζοφρένειας ή άλλης Ψυχωσικής Διαταραχής και δεν εξηγούνται καλύτερα από άλλη Ψυχική Διαταραχή (π.χ. δ/χή της Διάθεσης. Αγχώδης δ/χή, Διπολική δ/χή, ή Διαταραχή Προσωπικότητας).

Τύποι ΔΕΠ-Υ

ΔΕΠ-Υ, Τύπος Ελλειμματικής Προσοχής

Έξι ή περισσότερα συμπτώματα «απροσεξίας».

ΔΕΠ-Υ, Τύπος Υπερκινητικότητας- Παρόρμησης

Έξι ή περισσότερα συμπτώματα «υπερκινητικότητας-παρορμητικότητας».

ΔΕΠ-Υ, Συνδυαστικός Τύπος

Έξι ή περισσότερα συμπτώματα «απροσεξίας»
και έξι ή περισσότερα συμπτώματα «υπερκινητικότητας-παρόρμησης».

Τι γνωρίζουμε 1/4

- Η ΔΕΠ-Υ θεωρείται διαταραχή του κεντρικού νευρικού συστήματος (ΚΝΣ), ενώ η παθοφυσιολογία της ΔΕΠ-Υ θεωρείται ότι συνίσταται σε ανωμαλία στην ανάπτυξη του εγκεφάλου.
- Η έρευνα έχει δείξει ότι η ΔΕΠ-Υ αποτελεί οικογενειακό χαρακτηριστικό.
- Υπάρχουν ενδείξεις ότι ο τύπος της ΔΕΠ-Υ που εμμένει στην ενήλικη ζωή έχει σε μεγαλύτερο βαθμό γενετικό υπόβαθρο, από τον τύπο που παρουσιάζει ύφεση ή σταματά στην παιδική ηλικία.
- Ορισμένοι ερευνητές πιστεύουν ότι η αιτία της ΔΕΠ-Υ είναι πολυπαραγοντική και περιλαμβάνει μεταξύ άλλων περιβαλλοντικούς και ιατρικούς παράγοντες.

Τι γνωρίζουμε 2/4

Η ΔΕΠ-Υ δεν είναι:

- Τεμπελιά ή έλλειψη κινητοποίησης.
- Ηθικό έλλειμμα.
- Εσκεμμένα κακή συμπεριφορά.
- Πλήρης απουσία της ικανότητας προσήλωσης.

Επίσης δεν οφείλεται:

- Σε τροφές (π.χ. πρόσθετες ουσίες και ζάχαρη).
- Σε κακή γονεϊκή συμπεριφορά.
- Σε υπερβολική παρακολούθηση τηλεόρασης ή ενασχόληση με ηλεκτρονικά παιχνίδια.
- Σε ορμόνες.

Τι γνωρίζουμε 3/4

- Η ΔΕΠ-Υ εκδηλώνεται σε όλες τις εθνότητες, φυλετικές ομάδες και κοινωνικές τάξεις.
- Προσβάλλει άτομα οποιουδήποτε επιπέδου ευφυΐας.
- Είναι το συχνότερο πρόβλημα μάθησης και συμπεριφοράς στα παιδιά.
- Εμφανίζεται με συχνότητα 3% έως 7% στα παιδιά σχολικής ηλικίας.
- Εμφανίζεται με συχνότητα γύρω στο 4% στους ενήλικες.
- Στα παιδιά η ΔΕΠ-Υ αναγνωρίζεται πιο συχνά στα αγόρια παρά στα κορίτσια.
- Η αναλογία αγοριών προς τα κορίτσια με διάγνωση της ΔΕΠ-Υ είναι 4:1.

Τι γνωρίζουμε 4/4

Το 50% των παιδιών με ΔΕΠ-Υ έχουν κάποια συνοδύουσα κατάσταση, η παρουσία της οποίας μπορεί να επηρεάσει το βαθμό εκδήλωσης των συμπτωμάτων, την ανταπόκριση στη θεραπεία και τη μακροπρόθεσμη έκβαση.

- Διαταραχή προκλητικής εναντίωσης.
- Διαταραχή διαγωγής.
- Διαταραχές διάθεσης (κυρίως κατάθλιψη και διπολική διαταραχή).
- Διαταραχές μάθησης (ανάγνωση, μαθηματικά, γραπτή έκφραση).

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

- Επιδράσεις στη σχολική ζωή.
- Επιδράσεις στην οικογενειακή ζωή και στη λειτουργικότητα της οικογένειας.
- Επιδράσεις στις σχέσεις με συνομηλίκους/κοινωνικές σχέσεις.
- Επιδράσεις στην αυτοεκτίμηση.
- Επιδράσεις στη υγεία και την ασφάλεια.

Προσεγγίσεις αντιμετώπισης

- Φαρμακολογική θεραπεία
(διεγερτικά, μη διεγερτικά, αντικαταθλιπτικά).
- Τροποποίηση της συμπεριφοράς (διδασκαλία δεξιοτήτων οργάνωσης, κοινωνικών δεξιοτήτων).
- Ψυχοθεραπεία
(για άτομα που χρειάζονται πιο εντατική, εξατομικευμένη προσοχή).
- Συνδυασμένες θεραπείες
(Φαρμακευτική αγωγή και θεραπεία συμπεριφοράς).

Η ΔΕΠ-Υ στο σχολείο

Απαιτείται:

- τροποποίηση του περιβάλλοντος της τάξης.
- προσαρμογή της διδασκαλίας.
- παρεμβάσεις σε επίπεδο συμπεριφοράς.

Τροποποίηση του περιβάλλοντος της τάξης 1/3

- Επιτρέψτε ελευθερία κινήσεων στο θρανίο. Δώστε ευκαιρίες για σωματική κίνηση π.χ. σβήσιμο πίνακα, μοίρασμα τετραδίων, μικρά θελήματα, και ενσωματώστε τες στο καθημερινό πρόγραμμα.
- Τοποθετήστε το παιδί κοντά σας, μακριά από οπτικούς περισπασμούς. Κινηθείτε κοντά του συχνά.
- Μάθετε να αναγνωρίζετε τα «σημάδια κινδύνου» που εμφανίζονται από την αισθητηριακή υπερφόρτωση από το περιβάλλον.
- Χρησιμοποιήστε την αποδεκτή του συμπεριφορά σαν αφορμή για έπαινο και θετική ενίσχυση.

Τροποποίηση του περιβάλλοντος της τάξης 2/3

- Αναμείξτε ενεργά το παιδί στη διδασκαλία, π.χ. βάλτε το να γράψει στον πίνακα λέξεις που αφορούν το μάθημα. Εκμεταλλευτείτε τα δυνατά του σημεία στη μάθηση.
- Κοιτάτε στα μάτια το παιδί πριν δώσετε οποιαδήποτε ειδική οδηγία. Χρησιμοποιήστε ένα «σήμα», π.χ. ένα άγγιγμα στον ώμο, προκειμένου να το βοηθήσετε να εστιάσει την προσοχή του.
- Φτιάξτε μια «ήσυχη γωνιά» στην τάξη όπου το παιδί (αλλά και οποιοδήποτε άλλο το έχει ανάγκη) μπορεί να παραμένει για μικρά χρονικά διαστήματα.
- Επιτρέψτε του εκεί να ασχοληθεί ήσυχα με κάτι που το ενδιαφέρει (ζωγραφική, διάβασμα βιβλίου που προτιμά κ.λπ.
- Δομήστε μια ρουτίνα (σειρά) στις δραστηριότητες της τάξης και προσφέρετε περισσότερη καθοδήγηση και επίβλεψη στο παιδί σε στιγμές μετάβασης μεταξύ δραστηριοτήτων.

Τροποποίηση του περιβάλλοντος της τάξης 3/3

- Ετοιμάστε από πριν λίστα δραστηριοτήτων της ημέρας/σχολικής ώρας, και γράψτε την στον πίνακα.
- «Ζευγαρώστε» το παιδί με ένα συμμαθητή/συμμαθήτρια για να το βοηθήσετε στην οργάνωση και τη συγκέντρωση.
- Εγκαταστήστε γραπτό σύστημα επικοινωνίας με το σπίτι (τετράδιο, σημειωματάριο).
- Αποφύγετε την «υπερφόρτωση» του παιδιού με οδηγίες, παρατηρήσεις ή πολλά λόγια.

Προσαρμογή της διδασκαλίας 1/2

- Το παιδί με ΔΕΠ-Υ επεξεργάζεται συνήθως μόνο το 30% όσων ακούει. Πείτε, σχεδιάστε, ζωγραφίστε, τραγουδήστε τις οδηγίες. Ζητήστε από το παιδί να τις επαναλάβει.
- Παρουσιάστε τη διδασκαλία και τις εργασίες σε μικρά και σαφή μέρη/βήματα.
- Σιγουρευτείτε ότι έχει κατανοήσει τι πρέπει να κάνει.
- Δώστε στα παιδιά να καταλάβουν ότι η ακρίβεια είναι πιο σημαντική από την ταχύτητα.

Προσαρμογή της διδασκαλίας 2/2

- Χρησιμοποιήστε ένα ρολόι τοίχου ή μια κλεψύδρα για να εξηγήσετε στα παιδιά πόσο χρόνο πρέπει να ασχοληθούν με μια εργασία.
- Παρέχετε εκ των προτέρων προειδοποίηση ότι μια δραστηριότητα πλησιάζει προς το τέλος της.
- Αποκτήστε τη συνήθεια να περιμένετε κοιτώντας γύρω σας τους μαθητές, πριν κάνετε μια ερώτηση. Στη συνέχεια περιμένετε 10-15 δευτερόλεπτα πριν απαντήσετε. Αυτό τους βοηθά να εστιάσουν την προσοχή.

Παρεμβάσεις οργάνωσης συμπεριφοράς

- Προσπαθήστε να αναπτύξετε μια καλή σχέση με το παιδί με ΔΕΠ-Υ. Παιδιά με τέτοιες δυσκολίες ανταποκρίνονται καλύτερα σε άτομα με τα οποία έχουν συναισθηματικούς δεσμούς, παρά σε εκείνα που παρέχουν μόνο κίνητρα ή τιμωρίες.
- Πλησιάστε το παιδί, ρωτήστε το πράγματα για τον εαυτό του, δώστε του να καταλάβει ότι δε σπεύδετε να το παρεξηγήσετε ή να το κρίνετε και ότι το εκτιμάτε σαν άτομο και όχι μόνο σα μαθητή ή μέλος της τάξης.
- Κρατήστε θετική στάση, ενθαρρύνετε και εστιάστε στην όποια πρόοδο (όσο μικρή κι αν είναι). Αποφύγετε τα επικριτικά σχόλια και κάντε θετική και εποικοδομητική κριτική. Χρησιμοποιήστε συχνά χιούμορ.
- Δώστε άφθονη και συστηματική προσοχή σε κατάλληλες συμπεριφορές. Ενισχύστε τις λεκτικά, όσο πιο συχνά μπορείτε.

Όταν οι ενήλικες κατανοούν ότι

- πολλές από τις ενοχλητικές μορφές συμπεριφοράς του παιδιού με ΔΕΠ-Υ δεν εκφράζουν σκοπιμότητα, αλλά αδυναμία η οποία πηγάζει από αντικειμενικές δυσκολίες που του προκαλεί η διαταραχή, μειώνεται το επίπεδο θυμού και επιθετικότητας στη μεταξύ τους επικοινωνία.
- η αλλαγή στις αντιλήψεις και στη συμπεριφορά τους μπορούν να έχουν αποτέλεσμα στην αλλαγή της συμπεριφοράς των παιδιών, τότε η αντιμετώπιση επιταχύνεται και γίνεται πιο αποτελεσματική.
- τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ είναι συχνά εξωστρεφείς, δυναμικοί, ενεργητικοί χαρακτήρες με έντονη προσωπικότητα και δημιουργικότητα, μπορούν να εστιάσουν στη θετική πλευρά της ΔΕΠ-Υ.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σουζάνα Παντελιάδου. «Π 2107 – Ειδική Αγωγή και αποτελεσματική διδασκαλία. ΔΕΠ – Υ. Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητας». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS302/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

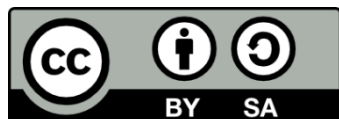
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: <Αντώνης Χατζηχρήστος>
Θεσσαλονίκη, <Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

